

Erkko Meri

Gert Remmel

PERPARIM HETEMAJ

Selviytyjä

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Erkko Meri, Gert Rimmel, Perparim Hetemaj ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-47937-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Miftar Hetemaj'n (1956–2010) muistolle

Sisällys

Kokoonpanossa.....	8
Esipuhe.....	13
Prologi.....	16
Muutos	28
Rakkautta ensisilmäyksellä.....	38
Surua, pelkoa ja kasvua.....	53
Käänteentekevä kausi	62
Kaunis jalkapalloystävyyys	72
”Painu vittuun mun treeneistä!”	80
Uusi maailma	94
Umpikujassa	112
Viimeinen hetki	123
Unelmasta tulee rutiini	141
Verona.....	155

Molto antipatico –	
Erittäin epäsympaattinen.....	173
Kiukuttelijasta	
maajoukkueen luottomieheksi	192
Kipu.....	207
300	221
Entä jos?	242
Made in Italy.....	254
Malmin prinssi.....	270
Paluu.....	278
Veljekset kuin ilvekset	303
Epilogi	313
Tekijöiltä	323
Henkilöhakemisto	325
Viitteet ja lähteet	330

Kokoonpanossa

Keith Armstrong, ”Keke”. Mun uran ensimmäinen ammattilaisvalmentaja HJK:ssa kausina 2005–2006. Mä tiesin, että Kekellä oli paljon valtaa, eikä sitä kannattanut suututtaa. Mutta kyllä mä välillä kokeilin kepillä jäätä.

Eugenio Corini. Corini valmensi mua italialaisessa Chievo Veronassa vuosina 2012–2014. Yksi mun uran tärkeimmistä valmentajista, mies, joka nosti mun tasoa ja monipuolisti mun pelaamista.

Emine. Mun rakas äiti. Mä en olisi voinut saada parempaa äitiä.

Roman Eremenko. Mun paras nuoruudenystävä. Joukkuekaveri HJK:n B-junioreissa ja A-maajoukkueessa. Roman auttoi mua kehittymään paljon. Ilman sitä mä en olisi päässyt niin korkealle tasolle.

Fatbardhe, ”Fade”. Nuorempi mun rakkaista isosiskoista. Fade piti mut varsinkin koulujutuissa aisoissa. Tuki ja turva, joka auttoi mua myöhemmin myös Ateenassa.

Fatlume, ”Fati”. Mun rakas isosisko, meidän perheen esikoinen. Varaäiti, joka on aina pitänyt mun jalat maassa. Kun mä olin parikymppinen, mun piti hyväksyttää kaikki autohankinnat Fatilla.

Giuseppe Iachini. Valmentaja, joka antoi mulle mahdollisuuden italialaisessa Bresciassa vuonna 2010, vaikka mä olin jo unohdettu pelaaja. Kun mä mietin mun koko uraa, Iachini tulee aina ensimmäisenä valmentajana mieleen. Se teki musta Serie A -pelaajan.

Filippo Inzaghi. Entinen huippuhyökkääjä ja maailmanmestari, joka valmensi mua italialaisessa Beneventossa kausina 2019–2021. Ihminen, jolta mä opin, millainen mentaliteetti pitää olla, jos haluaa pysyä absoluuttisella huipulla.

Jari-Pekka Keurulainen, ”Gene”. A-maajoukkueen pitkäaikainen fysioterapeutti. Kettu. Hyvä ihminen ja erittäin ammattitaitoinen osaaja. Gene auttoi mua niin paljon, että mä en pysty koskaan kiittämään sitä tarpeeksi.

Toni Koskela. Mun valmentaja HJK:ssa kausina 2022–2023. Mulle oli etuoikeus, että mä pääsin Suomeen paluun jälkeen pelaamaan Tonin alaisuudessa. Sillä oli aina ideaa tekemisessä. Välillä mua on harmittanut, ettei Toni ole saanut ansaitsemaansa kunnioitusta.

Rolando Maran. Chievon päävalmentaja vuosina 2014–2018. Mun pitkäaikaisin valmentaja Italiassa. Maranin alaisuudessa mä otin Serie A:ssa kaikista isoimmat stepit.

Luca Mascia. Chievon fysioterapeutti, joka pelasti mun uran, kun mä olin noin kolmekymppinen. Mä olin silloin loukkaantumiskierteessä ja pelkäsin, että mä en pystyisi pelaamaan enää ollenkaan. Lucan ansiosta opin myös ymmärtämään mun kehon toimintaa paremmin.

Sakari Mattila, ”Sakke”. Yksi mun pitkäaikaisimmista ja parhaimmista ystävistä, jota vastaan mä pääsin pelaamaan vielä mun uran loppuvuosina Suomessa. Joukkuekaveri A-maajoukkueessa. Tärkeä palanen myös jalkapallon ulkopuolella.

Mehmet, ”Mehu”. Mun rakas pikkuveli, meidän perheen kuopus. Ilman Mehua ei oo mua. Kaikki, mitä mä oon saanut aikaan, on ollut myös Mehun ansiota.

Miftar. Mun vaativa ja rakastava isä. Mulla ei olisi voinut olla parempaa isää.

Niklas Moisander, ”Nikke”. Mun hyvä ystävä ja joukkuekaveri A-maajoukkueessa. Pelaaja, joka toimi isona esikuvana mulle. Nikke näytti aina, että tekemällä hommat hyvin sekä kentällä että sen ulkopuolella huipulla voi pelata pitkään.

Harry Ottavainen. Mun ensimmäinen valmentaja, jonka alaisuudessa mä sain pelata HJK:n Malmin-kaupunginosajoukkueessa vuosina 1994–1998. Mä olin onnekas, että mä pääsin sellaiseen valmennukseen. Mä en unohda Harrya koskaan.

Mixu Paatelainen. A-maajoukkueen entinen päävalmentaja, joka nosti mut isoon rooliin Huuhkajissa. Mixulla oli selvä ajatus, miten se halusi meidän pelaavan. Hyvä valmentaja ja ihminen. Mua harmittaa, miten paljon paskaa Mixu on saanut.

Teemu Pukki. Mun hyvä ystävä ja kämppekaveri A-maajoukkueessa. Nöyrä ihminen, jonka jalat ovat pysyneet maassa. Vaikka Teemulle on tullut menestystä, se on ollut aina samanlainen. Se on ollut iso opetus mulle.

Marco Sau. Mun joukkuekaveri Beneventossa kausina 2019–2021. Paras ystävä, jonka mä sain Italiassa jalkapallosta. Harmi, että me ehdittiin pelaamaan samassa joukkueessa vain pari vuotta. Onneksi meidän yhteys on säilynyt sen jälkeenkin.

Llorenç Serra Ferrer. Kreikkalaisen AEK:n päävalmentaja vuosina 2006–2008. Mun ensimmäinen valmentaja ulkomailla. Diktaattori, joka laittoi mut kovaan kouluun.

Harry Spaak. Mun juniorivalmentaja HJK:n kasikutosten edustusjoukkueessa vuosina 1998–1999. Harry auttoi ja kannusti mua, vaikka muut pelaajat olivat mua parempia. Harry ei koskaan antanut mulle syytä olla uskomatta itseeni.

Vanessa, ”Vane”. Mun ihana vaimo, jolta mä oon oppinut paljon ja joka on aina laittanut mun uran etusijalle. Vane on rauhoittanut ja auttanut mua ensimmäisestä päivästä lähtien. Ihan erilainen ihminen kuin mä.

Jukka Vuolio, ”Jugi”. Mun nuoruuden tärkein valmentaja, jonka alaisuudessa mä pelasin HJK:n B-junioreissa kaudella 2003. Mä en oo varmaan koskaan kehittynyt yhtä kokonaisvaltaisesti kuin silloin. Jugi sai mut puhkeamaan kukkaan.

Esipuhe

Vain 53-vuotiaana huhtikuussa 2010 menehtynyt Miftar Hetemaj välitti neljälle lapselleen, Fatlumelle, Fatbardhelle, Perparimille ja Mehmetille, tärkeitä arvoja elämää varten. Yksi isän yleisimmistä ohjeista kuului: ”Lapset, teistä voi tulla mitä vain, kunhan teette kovasti töitä.”

Perparim, jonka nimi tarkoittaa albaniaksi *kehittymistä*, noudatti isänsä neuvoa ja kehittyi yhdeksi kaikkien aikojen suomalaisista jalkapalloilijoista. Sitä kasvutarinaa isä ei tosin ehtinyt kunnolla todistamaan.

Tämä teos on läpileikkaus siitä, miten ja miksi Perpasta tuli ammattilaisjalkapalloilija, joka onnistui raivaamaan tiensä Suomen A-maajoukkueeseen ja pelaamaan yli vuosikymmenen ajan yhdessä maailman kovatasoisimmista jalkapallosarjoista, Italian maineikkaassa Serie A:ssa. Kirja kertoo pakomatkasta konfliktien muhimasta Kosovosta Helsinkiin ja kivikkoisesta polusta Pukinmäen hiekkakentältä jalkapallomaailman suurimmille stadioneille.

Suomalaisia urheilijaelämäkertoja on julkaistu tihenevään tahtiin, mutta se ei ole ollut pelkästään myönteinen ilmiö. Mitä enemmän urheilijoista on kirjoitettu, sitä kauemmas urheilusta on ajauduttu. Nykypäivänä tärkeintä ei ole enää se, kuinka sitoutuneesti urheilija on hoitanut ammattiaan, vaan se, kuinka kiivaasti urheilija on kamppailut päihteiden tai elämänhallintansa kanssa. Urheilumaailman realiteetit ovat jääneet paitsioon, kun rentturomantiikan ihannointi on saanut entistä enemmän jalansijaa.

Vaikka Perpakin haki iloa elämäänsä bilettämisestä ja löysi itsensä 17-vuotiaana Rautatientorin väliaikaisesta putkasta, hänen tarinansa on ennen kaikkea kertomus ammattimaisuudesta: urheilijan elämäntavasta, johon hän ei syntynyt, vaan johon hän kasvoi virheiden ja pettymysten karaisemana sekä tärkeiden ihmisten tukemana, joskus myös pakottamana.

Perpa on saanut rahaa, kuuluisuutta ja kunnioitusta juoksemalla paljon, ottamalla iskuja vastaan, syöttämällä palloa omille, hankkimalla vapaapotkuja, toteuttamalla valmentajien ohjeita, pelaamalla vuosia kipujen kanssa sekä pyhittämällä vapaa-aikansa täydellisesti oman kroppansa ja pääkoppansa huoltamiselle. Tällaisesta elämästä on glamour kaukana, mutta juuri sen ansiosta hän pelasi Italiassa enemmän pääsarjaotteluita kuin 98,5 prosenttia sarjan kaikista ulkomaalaisista.

Suomalaisessa urheilussa vaikuttaa edelleen sitkeästi myytti, jonka mukaan jokainen on oman onnensa seppä. Yksilö raivaa tiensä huijulle, kaataa itsenäisesti kaikki esteet ja nousee yksin palkintopallille. Elintärkeiden tukijoiden kohtalona on kellastua historian unohtuneilla lehdillä.

Perpan ura on ollut täydellinen vastakohta tälle narratiiville. Hänestä ei olisi tullut pelaajaa ilman Emine-äitiä ja Miftar-isää. Tuskin myöskään ilman kahta isosiskoja Fatia ja Fadea, jotka kouluttivat veljiään kovalla kurilla mutta suurella rakkaudella. Ei varmastikaan ilman pikkuveli Mehua, joka kehittyi itsekin ammattilaisjalkapalloilijaksi ja jonka Perpa nostaa uransa tärkeimmäksi tukijaksi. Polulle osui oikeaan aikaan myös osaavia valmentajia ja innostavia pelikavereita. Perpa ei ollut juniorina taitavin, isokokoisin tai nopein, mutta hän oli maanisin ottamaan muilta oppia. Näitä esimerkkejä ja vertailukohtia löytyi aina sekä hänen ympäriiltään että päänsä sisältä.

Perparim Hetemaj on tämän kirjan päähenkilö, mutta eri ajanjaksoina vaikuttaneiden sivuhenkilöiden merkitys on ollut hänen urallaan jopa ratkaiseva. Siksi tämä teos on myös oodi yhteisöllisyydelle ja kumarus sille nöyrälle logiikalle, jossa yksilösuoritusta ei ole olemassakaan.

Tälläkin hetkellä jossain päin Suomea – pienen tekonurmikentän ahtaassa kulmassa, kerrostalolähiön epätasaisella hiekalla tai autotallin hämärässä valaistuksessa – palloa kesyyttää nuori, joka unelmoi jalkapalloammattilaisuudesta. Perpalle ammattilaisuus ei ollut vain unelma, se oli hänen elämänsä ainoa tavoite. Jalkapalloilijan identiteetti oli hänen ainoa identiteettinsä. Joka ilta ennen nukkumaanmenoa pienen Perpan mielessä kiilui vain yksi kysymys: millaista olisi olla ammattilainen? Nyt, kolmekymmentä vuotta myöhemmin, hän tietää vastauksen – ja haluaa myös kertoa sen.

Perpa ei voittanut suuria titteleitä. Hänen vuosikausia kestänyt uransa Serie A:ssa perustui päivittäisten rutiinien tinkimättömään toistamiseen. Perpa ei ole esitellyt siloteltua design-kotiaan sisustusjulkaisuissa tai antanut iltapäivälehdille hempeitä parisuhdehaastatteluja. Joukkueen yhteisistä illanvietoista hän halusi usein lähteä ensimmäisenä kotiin, jos edes jaksoi raahautua niihin. Perpan pään kääntäminen tämän teoksen kirjoittamiseksi kesti noin puoli vuotta ja vaati satoja viestejä ja puheluita hänelle ja hänen läheisilleen.

Miksi Perparim Hetemaj sitten on kirjan arvoinen?

Syy löytyy pelistä ja elämästä. Perparim Hetemaj pystyi verrattain myöhään, erittäin radikaalilla tavalla, vanhat tottumuksensa unohtaen ja käytännössä viimeisellä mahdollisella hetkellä rakentamaan uudeleen jalkapalloilijan identiteettinsä ja oman minäkuvansa.

Se on yksi suomalaisen jalkapallohistorian hämmästyttävimmistä muutoksista.

Prologi

7. helmikuuta 2007, Kilmarnock, Skotlanti.

Tätä päivää 20-vuotias Perpa oli odottanut pitkään. Ei se hänen unelmiensa täyttymys ollut, olihan kyse vasta B-maaottelusta, mutta tärkeä välietappi joka tapauksessa. Paikka Suomen A-maajoukkueessa oli askeleen lähempänä.

Suomen edustaminen oli ollut Perpalle itselleen päivänselvä juttu. Miftar-isän unelma olisi ollut, että poika olisi pelannut Kosovon maajoukkueessa, mutta perheen toiselta kotimaalta puuttui itsenäisyys ja maajoukkueelta virallinen asema.

Oman identiteettinsä kanssa Perpa oli kipuillut erityisesti teini-iässä. Silloin hän oli käynyt perheensä kanssa Kosovossa ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun he olivat joutuneet lähtemään 1990-luvun alun levottomuuksia pakoon Suomeen Perpan ollessa alle kouluikäinen. Kosovossa lapsuuden muistot olivat nousseet pintaan. Sukulaiset olivat olleet taas lähellä, ja tutut askareet, kuten maissivarkaissa käyminen ja lehmien vieminen laitumelle, olivat täyttäneet päivät. Vaikka ympärillä oli näkynyt sodassa pommitettuja taloja ja ulkona liikkueissa oli pitänyt varoa miinoja, Perpan päällimmäinen tunne oli ollut levollisuus. Hän oli jälleen kotona, omassa maassaan.

Suomeen paluun jälkeen Perpan pää oli ollut täynnä hämmentäviä tunteita:

Onko Suomi sittenkään mun kotimaa? Oonko mä kosovolainen, joka vain asuu Suomessa?

Murrosiän ristiriitaiset fiilikset olivat kuitenkin haihtuneet varsin nopeasti. Suomi ja suomalaiset ihmiset olivat antaneet hänelle ja hänen koko perheelleen niin paljon. Yhden sijasta Perpalla oli kaksi kotimaata. Ei joko tai, vaan sekä että.

Tunne suomalaisuudesta oli vahvistunut varsinkin sen jälkeen, kun Perpa oli saanut Suomen kansalaisuuden 17-vuotiaana elokuussa 2004. Se oli avannut portin myös Suomen nuorisomaajoukkueisiin, polulle, jonka seuraavan välietapin hän oli nyt saavuttanut.

Kutsu helmikuiseen harjoitusotteluun Skotlantia vastaan oli tullut ansaitusti. Syyssesongin pelit kreikkalaisen AEK Ateenan riveissä olivat sujuneet Perpalta hyvin. Vaikka koti-ikävä oli ollut aluksi raastava, siirto Veikkausliigasta ulkomaille oli osoittautunut oikeaksi ratkaisuksi. Tunnustelevan alun jälkeen Perpa oli saanut pelaikaa säännöllisesti – sekä Kreikan pääsarjassa että Mestarien liigassa.

Niin, Mestarien liiga. Veikkausliigasta ”Chämppäriin” vain muutamassa kuukaudessa. Olihan muutos 19-vuotiaalle kukkopojalle ihan käsittämättömän nopea. Ensimmäistä otteluaan Mestarien liigassa Perpa ei unohtaisi koskaan. Se oli ollut syyskuun lopulla 2006 kotikentällä belgialaista Anderlechtia vastaan. Ottelua edeltäneessä aamupalaverissa AEK:n espanjalainen päävalmentaja Llorenç Serra Ferrer oli luetellut avauskokoonpanon pelaajia: ”...kymppipaikka – Hetemaj...”

Mitä hemmettiä, onko tää totta, herättäkää mut unesta!? Perpa oli miettinyt. Hän oli ollut hereillä, ja valmentaja oli puhunut totta.

Kun h-hetki koitti ja koko Ateenan olympiastadion kuunteli Georg Friedrich Händelin vuonna 1727 säveltämää ja Tony Brittenin vuonna 1992 uudelleensovittamaa *Zadok the Priest* -hymniä, Perpan päässä jyskytti – jos otsaan puhjennutta isoa finniä ei laskettu – vain yksi ajatus:

Mun koko perhe ja kaikki frendit katsovat tätä peliä. Mä en saa mokata.

Kun peli alkoi, Perpaa ei jännittänyt yhtään. Hänestä tuntui, että juuri näihin otteluihin hänet oli tehty. Kuin himassa olisi ollut. Kaikki stressi oli poissa, tilalla oli vain makeaa adrenaliinia.

Puolen tunnin kohdalla Perpa oli mukana alustamassa joukkueensa 1–1-tasotulosumaa. Hän yritti haamumaalia lähes 40 metristä, mutta veto epäonnistui ja muuttui syötöksi. Se oli tavallaan kuvaavaa, sillä hänen potkutekniikkansa oli aina ollut verrattain heikko. Brasilialaisyökkääjä Júlio César oli kuitenkin oikeassa paikassa oikeaan aikaan ja viimeisteli varmasti.

Toisella jaksolla Perpa otettiin kramppien takia vaihtoon. Siitä päävalmentaja Serra Ferrer jaksoi kuittailla seuraavana päivänä:

”Miten 19-vuotiaalle pelaajalle voi edes tulla kramppeja?”

Perpa oli niin iloinen, ettei jaksanut välittää valmentajan sanoista.

Vaikka debyytti Mestarien liigassa oli ollut uskomatonta, se oli tuntunut samaan aikaan jotenkin luonnolliselta, normaalilta asialta. *Tällaista mun elämä tästä lähtien on.*

Ennakkoluulottomat otteet europeleissä olivat herättäneet myös suureurojen kiinnostuksen. Marraskuussa 2006 Sky Sports -kanava oli uutisoinut italialaisjätti Juventuksen tarkkailevan Perpaa.

Näistä lähtökohdista ei ollut yllätys, että Perpa puhkui itseluottamusta Skotlanti-treenipelin alla. Intoa oli lisännyt Suomen maajoukkueen päävalmentajan Roy Hodgsonin ilmoitus ottelupäivän aamulla: Perpa aloittaisi harjoitusottelun avauksessa.

Päävalmentaja Hodgson oli Perpan mielestä hyvä tyyppi, ”straight-forward jätkä”. Hodgsonissa oli paljon samaa kuin Keith Armstrongissa, joka oli valmentanut Perpaa Klubin liigajoukkueessa. Perpan ei tarvinnut pelätä, että Hodgson ajattelisi yhtä ja sanoisi toista.

Perpan tie Suomen maajoukkuepaitaan oli ollut pitkä. Sellaiseksi se muodostuu jokaiselle nuorelle jalkapalloilijalle, mutta erityisen kivikoinen se on viisivuotiaana maahan muuttaneelle, levottomuuksia paenneen pakolaisperheen lapselle.

Perpan kehityspolun varrella oli ollut useita epävarmuustekijöitä. Perheellä oli ollut taloudellisesti tiukkaa ja jalkapallon pelaaminen

kaikkea muuta kuin itsestänselvyys. Vanhemmat olivat paiskineet vuosikausia talkootöitä. Siskot olivat jakaneet talven pakkaspäivinä sormet jäässä mainosesitteitä Stockmannin edessä ja keränneet varoja pikkuveljiensä jalkapalloharrastukseen. Valmentajat olivat tarjonneet säännöllisesti kyytejä harjoituksiin. Kaikki sen tähden, jotta innokkaat pojat, Perpa ja Mehu, olisivat pystyneet harjoittelemaan ja pelaamaan.

Myös epäilijöitä riitti. Murrosiän alussa Perpa oli istunut enemmän vaihtopenkillä kuin pelannut. Nuoruusvaiheen pelaajatarkkailutapahtumissa hänestä oli tuntunut, että hänet oli tehty ihan eri muotista kuin muut pelaajat. Hän ei ollut rehti saati hiljainen, eikä hänen pelikäyttäytymisensä mahtunut aina suomalaisen jalkapallokulttuurin hyvän maun rajoihin. Toisin kuin valtaosa ikätovereista, Perpa teki kaikkensa yksittäisten tilanteiden ja koko pelin voittamiseksi. Alueleireillä tai piirijoukkuetapahtumissa häntä ei ollut kuitenkaan noteerattu, koska hän oli erilainen. Kaikista muista paitsi hänestä oli määrä tulla jotain.

Mutta siinä hän nyt oli: valmistautumassa ensimmäiseen miesten maaotteluunsa.

Sää ottelupaikkakunnalla, noin 50 000 asukkaan Kilmarnockissa, oli ollut useita päiviä kylmä. Vaikka kenttämestarit olivat tehneet töitä tauotta, Rugby Parkin nurmi oli vielä osittain jäähileen peitossa. Pelaamista se ei onneksi estänyt.

Pari minuuttia ennen ottelun alkua Perpa kyykistyi joukkuekuvaan. Hänen takanaan seisoivat toinen Kosovon albaani, englantilaisen Crystal Palacen hyökkääjä Shefki Kuqi. Juuri Shefki oli ollut se pelaaja, jota Perpa oli pienenä HJK-juniorina kannustanut äänekkäimmin Klubin Veikkausliiga-peleissä.

Kymmenen vuoden ikäerosta huolimatta kaksikolla oli paljon yhteistä. Molemmat olivat muuttaneet Suomeen samoihin aikoihin, 1990-luvun alussa, pakoon Jugoslavian alueen konflikteja. Serbit olivat alistaneet kosovolaisia, eikä kotona ollut enää turvallista. Oli lähdettävä pakoon. Kuqit olivat päätyneet Mikkeliin, Hetemaj't Ouluun.

Uudessa kotimaassa jalkapallosta oli tullut molempien henkireikä, eikä tämä koskenut vain Perpaa ja Shefkiä. Vuosituhannen vaihteessa Suomessa asui Tilastokeskuksen mukaan noin 5 000 ihmistä, jotka olivat syntyneet Jugoslaviassa tai joiden vanhemmat olivat alueelta kotoisin. Tästä pienestä joukosta kehittyi poikkeuksellisen monta ammattilaisjalkapalloilijaa. Suomen maajoukkueessa albaanit ovat olleet suurin etninen vähemmistöryhmä. Perpan, Mehun ja Shefkin lisäksi vähintään yhden maatottelun ovat pelanneet myös Njazi Kuqi, Lum Rexhepi, Berat Sadik, Erfan Zeneli sekä nuoremman sukupolven Agon Sadiku.

Jalkapallo oli auttanut sopeutumisessa suomalaisen yhteiskuntaan, vaikka sen enempää Perpa kuin monet muutkaan albaanit eivät olleet säästyneet ennakkoluuloilta tai rasismilta. Perpa oli saanut kuulla lapsena muun muassa ”vitun pakolainen” -huutelua, ja Oulussa häntä oli kiusattu. Traumoja ei ollut kuitenkaan jäänyt. Oli pitänyt vain selviytyä.

Nyt Perpa pääsi näyttämään ivailijoille. Hän oli valmis, kun erotuomari David Malcolm puhalsi alkuvihellyksen Kilmarnockin Rugby Park -stadionilla.

Perpa janosi palloa ja halusi olla ottelun keskipisteenä. Se oli ollut hänen mentaliteettinsa jo pienenä poikana HJK:n Malmin-kaupunginosajoukkueessa. Pallo oli hänen intohimonsa, pakkomielle. Asenne oli epäsuomalainen: *antakaa mulle pallo, mä hoidan kyllä loput.*

Jo ensimmäisten peliminuuttien aikana kävi selväksi, miksi Perpa oli ansainnut paikkansa joukkueessa. Hän teki paljon riistoja, syötti palloa omille ja väänsi ahtaissa tiloissa. Ottelun kolmannella minuutilla aktiivisuus palkittiin: Perpan syöttö vasemmalta laidalta tavoitti Jari Ilolan, joka siirsi maalin edestä Suomen 0–1-vierasjohtoon.

Pelaaminen tuntui Perpasta vaivattomalta. Tunne oli samanlainen kuin ensimmäisessä Mestarien liigan ottelussa: *mut on tehty näihin peleihin.* Juuri näitä hetkiä varten hän oli harjoitellut vuosikautia esimerkiksi junaradan sillan alla Malmilla ja epätasaisella hiekkakentällä Pukinmäessä. Hän sai loistaa Suomi-paidassa, säkenöidä kentän tähtenä. Hyvän olon tunne valtasi Perpan mielen.

Ja juuri sillä hetkellä hänen maailmansa romahti.

Skotlannin ja Suomen välistä harjoitusottelua oli pelattu noin 20 minuuttia, kun kotijoukkueen 22-vuotias kapteeni Kevin Thomson lähti hakemaan keskikentällä kontaktia Perpaa vastaan. Kovaotteinen skotlantilainen keskikenttäpelaaja ei antanut kuitenkaan puhdasta taklausta vaan hyppäsi takaapäin Perpan oikean nilkan päälle.

Perpa tajusi heti, että jotain oli mennyt pahasti rikki. Hän ei pystynyt liikuttamaan nilkkaansa, ja jalkaan sattui todella paljon. Maatessaan kylmänkosteaa nurmen pinnassa hän näki jalkansa epäluonnollisessa asennossa. Näky iski lujaa tajuntaan. Perpan hengitys muuttui epätasaiseksi, eikä se johtunut pelaamisen aiheuttamasta rasituksesta.

Kun pelaaja joudutaan kantamaan paareilla kentältä, jokainen jalkapallon parissa toiminut tietää, että kyse ei ole yleensä pikkuvammasta. Sen Perpa tosin ymmärsi ilman paarejakin. Vamma oli vakava, paljon vakavampi kuin pieni lihasvaiva.

Turhautumisen ja vitutuksen tunteet sekoittuivat, ja pelonsekaiset ajatukset sinkoilivat Perpan päässä:

Miksi mulle kävi näin? Mä en oo ansainnut tätä. Mä en oo tehnyt kenellekään mitään pahaa.

Pettymys oli niin kova, että Perpa peitti kasvonsa, kun viisi järjestyksenvalvojaa kantoi hänet paareilla pois kentältä. Muut Suomen maajoukkuepelaajat olivat silmin nähden järkyttyneitä joukkuekaverinsa kohtalosta.

Kaikki se, mitä Perpa oli saavuttanut puolessa vuodessa Ateenassa, oli viety pois. Hän koki menettäneensä kaiken. Olo oli toivoton, hän ei voisi tilanteelle enää mitään. Samalla pelko hiipi sisuksiin: *palaako mun nilkka enää koskaan entiselleen?*

Mehu ja Roman Eremenko hengasivat hotellihuoneessa Maltalla. Alle 21-vuotiaiden maajoukkue oli pelireissulla, ja pojat viettivät vapaa-iltaa. Edellispäivän harjoitusottelu Maltaa vastaan oli päättynyt Suomen

vakuuttavaan 4–0-voittoon. Mehun ja Romanin hyvä fiilis vain vahvistui, kun he saivat kuulla Perpan olevan avauksessa Skotlantia vastaan.

Isoveljen ja hyvän kaverin maajoukkuedebyyttiä seurattiin niin reaaliaikaisesti kuin se ennen sosiaalisen median läpimurtoa oli mahdollista: Romanin tyttöystävä katsoi ottelua televisiosta Suomessa ja selosti kännykän välityksellä tapahtumia Maltalle. Ensimmäinen tuli ilouutisia: Perpa oli syöttänyt Suomen avausmaalin.

Mehu ja Roman olivat innoissaan. He tiesivät parhaiten, kuinka paljon Perpa oli tehnyt töitä vuosien saatossa. Kaikki ne yhteiset treenitunnit läpi lapsuus- ja nuoruusvuosien kantoivat nyt hedelmää.

Sitten järkytyksen aalto iski myös Maltalle: Mehu kuuli rakkaan isoveljensä makaavan maassa loukkaantuneena. Eikä se kuulostanut pikkuvammalta.

Mehu ei tavoittanut Perpaa heti ottelun jälkeen. Hän unohti näppäillä suuntanumeron. Kun yhteys vihdoinkin saatiin, Perpa yritti esittää vahvaa ja kertoi, ettei vammasta tarvinnut huolehtia. Mehu huolestui silti. Hän ajatteli, että jos jommankumman heistä olisi pitänyt loukkaantua, niin hänen. Siihen heidät oli kasvatettu: toiselle toivottiin aina parempaa kuin itselle. Perpa olisi ajatellut ihan samalla tavalla.

Nyt isoveljellä ei mennyt hyvin – ja se oli valtava kolaus myös pikkuveljelle.

Ottelun jälkeisen päivän paluulento Suomeen tuntui Perpasta kestävästä ikuisuudesta. Koneen kyydissä oli aikaa miettiä asioita. Hän oli lähtenyt Skotlantiin täynnä energiaa ja halunnut näyttää päävalmentaja Hodgsonille kuuluvansa myös A-maajoukkueeseen. Mutta nyt hän palasi Suomeen jalka paketissa ja pyörätuolissa istuen.

Vanhemmat Miftar ja Emine olivat tulleet poikaansa vastaan Helsinki-Vantaan lentokentälle. Molemmat olivat huolissaan. Äiti pohti, päättäisikö vamma Perpan koko uran. Hän halasi poikaansa ja kuiskasi:

”Olet vahva.”

Isä oli vaisumpi.

Mehu oli ehtinyt Maltalta takaisin Suomeen. Nähdessään Perpan hän mietti vihaisena: *sen skotlantilaisen mulkun takia mun veljellä on jalka paskana*. Fati ja Fade olivat opiskelemassa ulkomailla. Kuultuaan Perpan loukkaantumisesta myös he miettivät, oliko pikkuveljen ura paketissa. Tilanne tuntui isosiskoista lohduttomalta. Pikkuveli oli tehnyt lapsuudesta saakka niin paljon töitä jalkapallon eteen.

Helsingissä Perpa pääsi leikkaukseen. Lääkäri Heikki Kinnusen suorittama operaatio Töölön sairaalassa meni suunnitelmien mukaan: oikean jalan murtuma tuettiin seitsemällä titaaniruuvilla ja metallilevyllä ja nilkan nivelsidevamat korjattiin samalla. Toipumisennusteeksi arvioitiin vähintään neljä kuukautta.

Taklaaja Kevin Thomson oli saanut tempustaan ainoastaan keuhkokuumeen. Neljä päivää harjoitusottelun jälkeen hän oli tehnyt samaisella Rugby Parkilla debyyttinsä suurseura Glasgow Rangersin paidassa vierasottelussa Kilmarnockia vastaan. Asetelma tuntui Perpasta kaikin tavoin epäreilulta: hän istui pyörätuolissa jalka paketissa, Thomson oli saanut jatkaa uraansa normaalisti. Sitä Perpan oli erittäin vaikea hyväksyä.

Perpan loukkaantuminen oli šokki koko perheelle mutta varsinkin Miftar-isälle. Hänen terveytensä oli ollut jo pidempään heikko: sydämen kanssa oli ollut ongelmia, astma oli vaivannut säännöllisesti, keuhkot olivat olleet huonossa kunnossa ja verenpaine noussut pienistäkin murheista. Pojan vakava vamma pahensi oireita entisestään.

Mutta helppoa ei ollut Perpallakaan. Hänen elämässään alkoi vaikea vaihe, joka muuttui seuraavien kuukausien aikana entistä synkemmäksi.

Yhdeksän kuukautta myöhemmin, lokakuu 2007, Ateena, Kreikka.

Perpa oli yrittänyt unohtaa koko tapahtuman. Vaikka loukkaantumisesta oli ehtinyt kulua jo yli puoli vuotta, häntä vitutti edelleen. Kuntoutuminen oli kestänyt kauan. Liian kauan.

Alun perin Perpa piti päästä takaisin pelikuntoon noin neljän kuukauden aikana. Kuntoutus olikin alkanut hyvin. Hän oli noudattanut useiden A-maajoukkuepelaajien luottofysioterapeutin, kuntoutusguru Jari-Pekka Keurulaisen, laatimaa monipuolista ohjelmaa, joka oli koostunut 19 eri teemasta. Siihen oli kuulunut muun muassa vesijuoksua, pilates-tyyppisiä harjoitteita lisäpainoilla, kevennettyjä trampoliinihyppyjä, venyttelyä, reaktiotreenejä, pallon kanssa tehtyjä suorituksia ja jopa sauvakävelyä. Keurulaisen ideologia oli perustunut kokonaisvaltaiseen ajattelutapaan: Perpa saisi nilkkansa kuntoon mutta pysyisi myös muilla osa-alueilla hyvässä tikissä.

Keurulaisen suunnittelemat treenit olivat tuntuneet tarkkaan mietityiltä ja antaneet Perpalle itseluottamusta. Hän oli saanut harjoitella noin neljä tuntia päivässä, ja ärsykkeet olivat vaihdelleet jatkuvasti. Vaikka esimerkiksi sauvakävely metsässä oli Perpalle uutta, hän oli tehnyt kuntoutustreenejä erittäin tunnollisesti muun muassa Töölön pallokentällä, Keurulaisen salilla Mannerheimintiellä sekä Eläintarhan yleisurheilukentällä. Kun loukkaantumisesta oli kulu-
nut neljä kuukautta, Perpa oli pystynyt juoksemaan yli kahdeksan kilometrin tuntivauhdilla ja jopa potkaisemaan palloa. Se oli antanut entistä enemmän toivoa.

Kun Perpa oli palannut kuukauden lomansa jälkeen kesäkuussa takaisin Ateenaan, kaikki oli muuttunut. AEK:n fysioterapeutit olivat sivuuttaneet Keurulaisen ohjelman täysin. Perustelu ratkaisulle oli ollut lyhyt: he eivät uskoneet Keurulaisen filosofiaan. Jälkikäteen ajatellen kuntoutusohjelman muuttaminen oli ollut valtava virhe.

Keurulaisen suunnitteleminen monipuolisten harjoitteiden tilalle oli tullut pääasiassa yksipuolisia kuntosaliharjoitteita ja pyöräilyä. Se ei tehnyt jalalle hyvää. Kuntoutuminen otti takapakkia, eikä Perpa pystynyt enää liikuttamaan jalkaansa. Hermokivut olivat olleet sietämättömät, ja nilkan jänteet olivat kipeytyneet pienistäkin liikkeistä. Jalka oli ollut myös todella kosketusarka.

Kaikkein raastavinta oli ollut kuitenkin epätietoisuus. Yksi kreikkalainen lääkäri oli sanonut sitä, toinen tätä ja kolmas jotain muuta.

Lääkäreiden arviot Perpan paluusta pelikuntoon olivat heitelleet kuukausilla. Vaikka Perpa oli tehnyt nilkkaa vahvistavia liikkeitä päivittäin tuntikausia, jalassa ei toiminut mikään. Alkusyksystä hän ei pystynyt ottamaan ainuttakaan juoksuaskelta, vaikka vielä kesällä Suomessa tilanne oli ollut lupaava.

Nilkka ei ollut tervehtynyt moniin kuukausiin laisinkaan. Lokakuussa hän oli käytännössä samassa pisteessä kuin helmikuussa. Se tuntui lohduttomalta. Kaikki oli mennyt vituiksi.

Pikkuhiljaa syksyn aikana nilkan kunto alkoi parantua. Ei Perpa kuitenkaan ollut enää sama pelaaja kuin ennen loukkaantumista. Oikean jalan terävyys oli kadonnut, ja tietyt nilkan liikkeet, kuten käännökset sivulle, sattuivat edelleen todella paljon. Perpasta tuntui, ettei jalassa ollut pitoa nimeksikään, ihan kuin hän olisi ollut koko ajan vaarassa kaatua. Samalla hänen oli opittava pelaamaan teipatulla jalalla ensimmäistä kertaa urallaan.

Vielä edellissyksyn Mestarien liigan peleissä Perpa oli pystynyt menemään vastustajista juoksemalla ohi. Hän oli erottunut muista nimenomaan juoksuvoimallaan. Se etu oli poissa, eikä Perpa pitänyt itseään enää niin hyökkävänä pelaajana, vaikka hän oli vasta 20-vuotias ja hänet oli hankittu Ateenaan nimenomaan hyökkävään rooliin. Olosuhteiden pakosta hänen oli pakko ryhtyä muuttamaan pelityyliään monipuolisemmaksi.

Tilannetta pahensi entisestään se, että Perpa oli yksin. Perhe ja ystävät olivat kaukana Helsingissä, eikä kukaan ollut kotona lohduttamassa. Varsinkin äidin halauksia oli ikävä. Joukkuekavereitaan Perpa ei halunnut vaivata murheillaan. Ateenalaiseen tapaan aamuun asti jatkunut bilettäminen toi pientä lohtua yksinäisyyteen, mutta yökerhojen hetkellinen euforia sammui joka kerta nopeasti.

Yksi esine kotona toi sentään hieman lohtua. Se oli brasilialaisen Diegon, yhden Perpan suosikkipelaajan, Werder Bremen -pelipaita. Murheellisesti päättyneen Skotlannin-reissun aikana Perpa oli kysellyt Diegosta kokeneemalta maajoukkuepelaajalta Petri ”Peetu” Pasaselta, joka pelasi brasilialaisen kanssa Bremenissä. Pian loukkaantumisen

jälkeen Peetu oli lähettänyt Perpalle Diegon pelipaidan brassitaiturin omalla nimikirjoituksella. Se oli merkinnyt Perpalle paljon eikä hän unohtaisi Peetun elettä koskaan.

Monet olivat vakuutelleet Perpalle heti loukkaantumisen jälkeen, että tämä palaisi vahvempana takaisin.

Paskapuhetta. Totta kai pelaaja on aina vahvempi ennen vakavaa loukkaantumista.

Edellisen kauden läpimurto Ateenassa oli valunut hukkaan, ja Perpa tiesi, ettei nilkka olisi enää koskaan entisensä.

Mutta hän päätti, ettei luovuttaisi.

Mä muistan mun lapsuudesta Kosovossa yllättävän paljon. Ilmapiirin muutos oli yhdessä vaiheessa tosi selkeä. En mä sanoisi, että mun lapsuus loppui, mutta siinä alkoi tulemaan sellaisia pelkotiloja ja ahdistusta, mitä normilapsuudessa ei pitäisi ikinä olla.

Vapaus ja leikkisyys loppuivat, ja meidän lasten piti olla tosi varuillaan. Meitä kiellettiin menemästä ulos leikkimään. Mä huomasin myös, että vanhempien käyttäytyminen muuttui. Isä ja äiti alkoivat juttelemaan vain kahdestaan. Lapsi ei voi olla aistimatta tällaisia juttuja.

Mä muistan, kun ikkunasta alkoi näkymään tankkeja sekä sotilaita ja poliiseja kävelemässä ympäriinsä. Se pelotti. Kaikki, mikä liittyi serbialaisiin poliiseihin, oli ahdistavaa. Ne pystyivät tekemään melkein mitä tahansa, ilman että siitä olisi tullut niille mitään seurauksia. Kun ihmisellä oli serbien mielestä väärä tausta, hänellä ei ollut mitään arvoa.

Vaikka mä olin vielä pieni, niin kyllä mä tiedostin, mitä Kosovossa oli tapahtumassa. Siitä kerrottiin meille lapsille aika selkeästi. Ja aika pian meidän piti jättää kaikki taakse: sukulaiset ja oma maa.